

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 16 mars 1944 kl. 12 m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion om förbilligande av kostnaderna för bakteriologiska undersökningar av dricksvatten m. m.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 229, har herr *Arrhén* hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om en skyndsam utredning om de åtgärder, som kunna visa sig erforderliga i syfte att underlätta för allmänheten att till en lägre kostnad än nu få vattenundersökningar utförda, samt att undersöka de möjligheter, som föreligga att på upplysningens väg stimulera allmänheten att låta verkställa dylika undersökningar».

Inom andra kammaren har en likalydande motion, nr 339, väckts av herr *Staxäng*.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen II:339.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från statens institut för folkhälsan, medicinalstyrelsen, egnahemsstyrelsen och statskontoret. Andra kammarens andra tillfälliga utskott, dit motionen II:339 hänvisats, har vidare berett svenska landskommunernas förbund och svenska provinsialläkarföreningen tillfälle att yttra sig över motionen.

Statens institut för folkhälsan anför i huvudsak:

En bakteriologisk undersökning, vilken är den för utrönande av vattnets beskaffenhet ur hälsosynpunkt viktigaste, drager enligt taxan för statens institut för folkhälsan en kostnad av 20 kronor. Önskas en kemisk undersökning av vattnet, vilken särskilt är av betydelse för utrönande av dess användbarhet såsom hushållsvatten, för tvättändamål o. s. v., drager en fullständig sådan undersökning en kostnad av 30 kronor. Tillsammans kostar sålunda en bakteriologisk och en kemisk undersökning 50 kronor. Å de i taxan upptagna beloppen kan under vissa förutsättningar erhållas rabatt. Att komma i åtnjutande av en rabatt på 15 % torde icke sällan bli möjligt, där man kan föranstalta om kollektiva vattenundersökningar. Det är emellertid ostridigt, att även under denna förutsättning, som dessutom icke alltid förefinnes, utförandet av vattenprov ställer sig dyrbart för den enskilde uppdragsgivaren. Att kunna genomföra någon avsevärd nedsättning av taxan med bibehållande av de för taxesättningen givna direktiven, enligt vilka taxan uppbyggts efter principen

att institutet skall vara självförsörjande, torde knappast vara möjligt, därest nuvarande undersökningsmetoder bibehållas. Någon jämkning nedåt av taxesatserna kan måhända dock genomföras av den anledning, att antalet vattenundersökningar visat en kraftigt stigande tendens, som medfört att kostnaderna för proven icke stigit i samma utsträckning som inkomsterna. Enligt Kungl. Maj:ts brev den 31 december 1943 skall utredning av frågan om nedsättning av de i taxan för utförande av vattenundersökningar enligt förordningen om kontroll av vattenledningsvatten avsedda ersättningsbeloppen verkställas före den 1 oktober 1944. Då taxan för vanliga vattenundersökningar är anknuten till den taxa, som gäller för undersökningar enligt förordningen om kontroll av vattenledningsvatten, kommer en ändring av taxan för den senare att omedelbart utöva inverkan även på avgifterna enligt den förra. De jämkningar, som här kunna komma i fråga, torde dock icke bliva av den storlek, att det av motionären avsedda syftet i erforderlig grad kommer att uppnås.

Såsom motionären framhåller, är behovet av billigare vattenundersökningar stort. Detta kan belysas genom erfarenheten från institutet. Under föregående budgetår undersöktes 1 072 dricks- och hushållsvatten biologiskt samt 345 kemiskt. Av de biologiska proven voro 56,2 % av tillfredsställande beskaffenhet; för de kemiska var motsvarande tal 53,9. Otjänliga för sitt ändamål, d. v. s. hygieniskt hälsofarliga, voro omkring 19 % enligt den biologiska undersökningen. Enligt den kemiska undersökningen voro omkring 7 % otjänliga, vilket icke innebär att de voro hälsofarliga, utan att de av olika skäl, t. ex. för hög järnhalt, för hög kalkhalt eller dylikt, icke voro användbara för tvätt- eller annat hushållsändamål. För en rätt förståelse av dessa siffror bör man emellertid erinra sig, att prov å dricks- och hushållsvatten givetvis företrädesvis insändas till institutet för undersökning, där vederbörande har anledning misstänka, att de äro dåliga i ett eller annat avseende. Provningsresultaten vid institutet giva sålunda icke en trogen återspeglning av förhållandena i landet utan sannolikt en försämrad bild därav. Detta utesluter dock icke, att man inom begränsade områden kan erhålla vida sämre resultat. Redan den omständigheten, att endast något över 50 % av de insända proven äro av tillfredsställande beskaffenhet, gör det dock tydligt, att det här rör sig om ett allvarligt missförhållande. En förutsättning för att en förbättring i detta hänseende skall komma till stånd är, att kostnaden för vattenundersökningar nedbringas.

Därest man vill åstadkomma en sådan behöflig sänkning i kostnaderna för dessa vattenundersökningar utan att uppgiva de för taxesättningen hittills normgivande grunderna, torde två vägar vara framkomliga. Den ena innebär att söka förenkla och därigenom förbilliga undersökningsmetodiken, den andra att genom subventioner eller på annat sätt lämna bidrag till vattenundersökningar. Sistnämnda spörsmål, som faller helt utom institutets bedömande, skall ej här närmare behandlas.

Möjligheten att erhålla en vattenundersökning för billigare pris än den nu i taxan förekommande har vid olika tillfällen varit föremål för överväganden inom institutet, senast under år 1943. Det har därvid visat sig möjligt att för brunnar avsedda att tillgodose vattenbehovet för enstaka familjer kunna göra vissa förenklingar i undersökningsförfarandet utan att därmed noggrannheten i och syftet med resultatet väsentligen påverkas. Härigenom skulle en bakteriologisk undersökning kunna utföras för ett pris av 12 kronor. Kostnaden för den kemiska undersökningen kan nedbringas till 17 kronor, om endast en kvalitativ undersökning företages. Den sammanlagda kostnaden för den kemiska

och bakteriologiska undersökningen skulle sålunda bli 29 kronor. På de nämnda beloppen skulle dessutom utgå rabatt enligt i taxan angivna grunder. Institutet har för avsikt att till våren, då säsongen för undersökning av vattenprov från brunnar inträder, tillämpa en sådan begränsad taxa för undersökning av brunnsvatten för enskilda hushåll. Institutets lokalförhållanden medgiva att vattenundersökningar kunna utföras i avsevärt större omfattning än hittills varit fallet.

Motionären hemställer även, att de möjligheter böra undersökas som föreligga att på upplysningens väg stimulera allmänheten att låta verkställa dylika undersökningar. Förslag har tidigare väckts av egnahemsstyrelsen, att till upplysning för allmänheten borde utarbetas en broschyr avseende huvudsakligen tekniska anvisningar för vatten- och avloppsförhållandenas ordnande, men även innehållande en redogörelse för de stöd, som kunna erhållas från det allmänna sida samt de spörsmål av rättslig karaktär, som kunna bli aktuella särskilt vid gemensamma anläggningar. Det synes emellertid vara av stor betydelse att det på liknande sätt utarbetas en broschyr angående den hygieniska betydelsen av ett gott dricksvatten samt vattenbeskaffenhetens betydelse för hushållsändamål, tvätt och dylikt. En sådan broschyr borde lämpligen kunna utarbetas inom statens institut för folkhälsan. Den borde även upptaga enklare anvisningar för ordnandet av äldre brunnar m. m. till förhindrande av vattnets förorenande samt innehålla hänvisningar till andra skrifter beträffande iordningställande av äldre brunnar och anskaffandet av nya samt möjligheterna att erhålla hjälp därtill. I denna del borde skriften lämpligen utarbetas i samråd med egnahemsstyrelsen. Därest erforderliga medel ställas till förfogande, är institutet berett att utföra ett sådant arbete, vilket uppenbarligen vore av stor betydelse. Skriften borde tryckas i stor upplaga så att den kunde spridas till praktiskt taget varje hushåll på landsbygden. Då den blivit färdig, torde även propäganada genom radio böra komma till stånd.

Medicinalstyrelsen, som tagit del av det utav statens institut för folkhälsan i ärendet avgivna yttrandet, har med åberopande av innehållet i sagda yttrande samt under framhållande av att en minskning av kostnaderna för vattenundersökningar syntes styrelsen synnerligen önskvärd, tillstyrkt den i motionen föreslagna utredningen.

Egnahemsstyrelsen framhåller önskvärdheten av att alla åtgärder vidtagas, som kunna leda till en förbättring av de i stor utsträckning undermåliga anordningarna för landsbygdens vattenförsörjning. En sänkning av nuvarande kostnader för vattenundersökningar skulle givetvis härvidlag spela en stor roll. I detta sammanhang bör enligt styrelsen uppmärksammas lämpligheten av att vattenundersökningar kunna förläggas till flera orter, än nu är fallet, varigenom transportkostnader och transporttider väsentligt kunde reduceras. Beträffande den av motionären berörda frågan om möjligheterna att stimulera allmänhetens intresse för vattenundersökningar har egnahemsstyrelsen framhållit, att en broschyr för närvarande är under utarbetande inom styrelsen, avseende anvisningar för vattenförsörjningens ordnande, i vilken broschyr även kommer att framhållas önskvärdheten och betydelsen av dylika undersökningar. Egnahemsstyrelsen tillstyrker en utredning, som enligt styrelsen torde

kunna handhavas av statens institut för folkhälsan och egnahemsstyrelsen jämte eventuella ytterligare tekniska sakkunniga.

Statskontoret anför, att, därest en utredning anses böra komma till stånd, denna enligt statskontorets uppfattning lämpligen bör anförtros åt statens institut för folkhälsan.

Svenska landskommunernas förbund framhåller, att vattenförsörjningen på landet trots åtgärder av olika slag alltjämt på många håll är långt ifrån tillfredsställande samt att det skulle vara önskvärt, om vattenundersökningarna bleve mera vanliga än nu är fallet. Ett besvärande hinder har enligt förbundet otvivelaktigt varit att undersökningar ställt sig relativt kostbara. Enligt förbundet borde man emellertid först avvakta resultatet av vissa utav statens institut för folkhälsan i utsikt ställda åtgärder, bl. a. nedsättningar i gällande taxor för vattenundersökningar, innan slutlig ställning toges till ifrågakarande spörsmål. Då förbundet vidare har sig bekant, att landsbygdens vattenförsörjningsproblem tillhör de frågor, som ägnas särskild uppmärksamhet inom den för efterkrigsplaneringen tillsatta investeringsutredningen, har förbundet icke för närvarande funnit ytterligare åtgärder i motionens syfte erforderliga.

Svenska provinsialläkarföreningen vitsordar behovet av att vattenundersökningar företagas i ökad omfattning och anser, att de höga kostnaderna för dylika undersökningar utgöra ett allvarligt hinder härför. Föreningen tillstyrker utredning.

Utskottet. Av den i motionen intagna redogörelsen liksom av de uppgifter rörande resultatet av verkställda vattenundersökningar, som lämnats av statens institut för folkhälsan, framgår, att dricksvattnets kvalitet på många håll lämnar mycket övrigt att önska. Att detta innebär en allvarlig fara ur hälsosynpunkt ligger i öppen dag, och det måste därför enligt utskottets uppfattning anses vara ett viktigt samhällsintresse att söka råda bot härför.

En av förutsättningarna för att få till stånd en förbättring i förevarande hänseende är, att förefintliga vattentäkter mera allmänt göras till föremål för vetenskapliga undersökningar. I motionen har också framhållits betydelsen av att intresset hos allmänheten stimuleras för ifrågakarande spörsmål. Såsom motionären uttalat, torde emellertid de förhållandevis höga kostnader, som för närvarande äro förenade med vattenundersökningar, utgöra ett hinder för att få allmänheten att i önskvärd omfattning låta verkställa dylika undersökningar. Sålunda framgår av yttrandet från institutet för folkhälsan att grundpriset för en fullständig bakteriologisk och kemisk undersökning för närvarande utgör 50 kronor. Att märka är visserligen, att institutet inom den närmaste tiden avser att för enskilda hushåll börja tillämpa ett förenklat undersökningsförfarande, varigenom grundpriset för en bakteriologisk och kemisk undersökning skulle kunna nedbringas till 29 kronor, samt att institutet ställt i utsikt en mindre reducering av avgifterna i samband med nu pågående översyn av

taxan för utförande av vattenundersökningar enligt förordningen om kontroll av vattenledningsvatten.

Ehuru i och för sig värda beaktande uti förevarande sammanhang torde berörda avgiftssänkningar dock icke vara tillräckliga för att vattenundersökningar skola komma att företagas i önskvärd utsträckning. Utskottet får därför tillstyrka att frågan om förbilligande av vattenundersökningarna göres till föremål för utredning. Gällande taxa för vattenundersökningar, vilka utföras av institutet för folkhälsan, är grundad på principen, att institutet skall vara självförsörjande. Huruvida denna princip skall behöva frångås eller om motionens syfte kan ernås på annat sätt torde få övervägas vid den föreslagna utredningen. Såsom av motionären ifrågasatts torde vidare böra undersökas möjligheterna att genom upplysning om de hälsovådliga vattentäkternas risker söka vinna större förståelse hos allmänheten för betydelsen av en fullgod vattenförsörjning och därmed öka intresset för vattenundersökningar.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en skyndsam utredning angående åtgärder i syfte dels att möjliggöra för allmänheten att få vattenundersökningar utförda till lägre kostnader än nu, dels ock att på upplysningens väg stimulera allmänheten att låta verkställa dylika undersökningar.

Stockholm den 9^e mars 1944.

På utskottets vägnar:

IVAR EKSTRÖMER.

Närvarande: herrar *Ekströmer, Heüman, Franzon, Albert Andersson, Nils Elowsson, Carl Eric Ericsson* och *Emil Petersson** samt fru *Sjöström-Bengtsson*.

* Ej närvarande vid justeringen av utlåtandet.